

LIFE08 NAT/E/000078

**"Millora dels Hàbitats i Espècies de la Xarxa Natura 2000 de Banyoles:
Un projecte demostratiu"**

E.3 - SEGUIMENT CIENTÍFIC

Seguiment de la tortuga d'estany

Seguiment del reforç poblacional de tortuga d'estany a la llacuna dels Amaradors

Desembre de 2012

Albert Vilardell Bartino, Xavier Capalleras Fàbrega i Joan Budó Ricart, Amics de la Tortuga de l'Albera.

Seguiment de la tortuga d'estany

Seguiment del reforç poblacional de tortuga d'estany a la llacuna dels Amaradors

Desembre de 2012

PRESENTACIÓ

El present informe es redacta en el marc del "Projecte Estany"- Millora dels Hàbitats i Espècies de la Xarxa Natura 2000 de Banyoles: Un Projecte Demostratiu- (LIFE08 NAT/E/000078), corresponent a l'acció E.3. de "Seguiment científic del LIFE".

Equip director:

Miquel Campos i Llach. Coordinador tècnic del projecte Estany

Carles Feo i Quer. Tècnic del projecte Estany

Redacció:

Albert Vilardell Bartino, Xavier Capalleras Fàbrega i Joan Budó Ricart.

Amics de la Tortuga de l'Albera

Promotor:

Finançat per:

Beneficiaris

Cofinançadors

Índex

Antecedents, pàg 1

Referències bibliogràfiques, pàg. 3

Capítol 1 CRIA i RECRIA DE LA TORTUGA D'ESTANY , pàg. 4

Introducció, pàg. 5

Material i Mètodes, pàg.6

La cria de la tortuga d'estany, pàg. 6

La recria de la tortuga d'estany, pàg. 7

Resultats i Discussió, pàg.8

Difusió dels resultats, pàg.9

Referències bibliogràfiques, pàg.10

Capítol 2 ALLIBERAMENT ALS AMARADORS , pàg.11

Introducció , pàg.12

Material i Mètodes, pàg.13

Àrea d'estudi, pàg. 13

Selecció dels individus i alliberament, pàg.13

Radioseguiment, pàg.15

Fidelitat a l'espai, pàg.16

Estimació del domini vital, pàg.16

Seguiment mitjançant plataformes d'insolació, pàg.17

Resultats, pàg.18

Anàlisi de la fidelitat a l'espai, pàg.18

Estimació del domini vital, pàg.20

Seguiment mitjançant plataformes d'insolació, pàg.21

Discussió, pàg.23

Difusió dels resultats, pàg.25

Referències bibliogràfiques, pàg.25

Annex 1, pàg. 28

Annex 2, pàg. 29

Annex 3, pàg. 33

Antecedents

La tortuga d'estany (*Emys orbicularis*) és un queloni que es troba àmpliament distribuït des del Nord d'Àfrica i sud d'Europa, fins al nord d'Escandinàvia, i el Mar Caspi i el Mar d'Aral cap a l'est (Fritz 2001, 2003).

Estudis recents han demostrat que *E. orbicularis* és potser una dels taxons dels rèptils més fragmentats del Paleàrtic occidental. En l'actualitat existeixen 13 subespècies morfològicament descrites (Fritz 2001, 2003). Una investigació filogeogràfica va revelar l'existència de 20 haplotips diferents dividits, els quals es poden agrupar en set "clades" (Lenk et al., 1999).

La majoria de les poblacions europees es troben en un estat crític de conservació ja que es troben molt fragmentades i inconnexes. La disminució progressiva d'aquesta espècie s'ha fet molt evident en els darrers vint anys i és, en l'actualitat, una espècie amenaçada. Pel que fa a Catalunya, antigament havia estat àmpliament distribuïda, tal com ho demostra el registre fòssil (Felix et al. 2003) i els referents històrics. L'alteració dels seus hàbitats i la contaminació de les aigües han estat un dels principals factors de regressió. En l'actualitat, a Catalunya, trobem dos dels vint haplotips descrits, dels quals el nombre d'exemplars que viuen encara en estat salvatge no sobrepassen els 600 exemplars (Figura 1).

Figura 1. Exemplar salvatge de tortuga d'estany (*Emys orbicularis orbicularis*) de l'haplotip IIa.

Al Delta de l'Ebre es manté una població de tortuga d'estany integrada per exemplars de la subspècie *Emys orbicularis galloitalica* de poblacions d'origen natural i algun exemplar de la subspècie *E. o. hispanica*, provinent d'alliberaments incontrolats i introduccions fetes abans d'establir l'actual classificació taxonòmica de l'espècie (Fritz et al 2004).

A la comarca de La Selva, i més concretament a la zona de Riudarenes, riera de Caldes i Estanys de Sils, hi resta una petita població reproductora (la millor que tenim a Catalunya), amb exemplars de la subspècie *E. o. orbicularis*. Cal destacar l'extinció de la població del Baix Ter que fins fa 30 anys comptava amb un nucli reproductor. Els darrers 10 exemplars (2♂ i 8♀) d'aquesta població es mantenen en captivitat a les instal·lacions del Centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera i pertanyen a la subspècies *orbicularis*.

Pel que fa a l'Estany de Banyoles la presència de l'espècie és constatada per la descoberta de subfòssils d'una antiguitat de 6.000 anys, i per les cites esporàdiques dels darrers 40 anys. En els darrers 50 anys la tortuga d'estany ha experimentat una regressió molt important. En l'actualitat la presència d'alguns exemplars aïllats, sense reproducció evident, fa que la continuïtat de la tortuga d'estany estigui abocada a la desaparició.

La situació de la tortuga d'estany a Catalunya és alarmant, però encara ho és més l'estat de la subspècie *E. o. orbicularis*, únicament distribuïda a les comarques gironines. Aquesta subspècie, formant petites poblacions o nuclis inconnexos entre ells, és la que en l'actualitat es distribueix per la França central i atlàntica, Alemanya, Polònia, Bielorrússia i per la zona Caucàsica, Càspica i el mar d'Aral. Mantindria a les comarques gironines la única població a la península ibèrica.

L'*E. o. orbicularis* compta amb uns requeriments ecològics i termomètrics allunyats dels de la resta de subspècies ibèriques, molt més termòfiles. La seva presència històrica a tota la conca del Ter, a l'estany de Banyoles i a les parts interiors de les comarques gironines donen peu a l'optimisme a l'hora de pensar en un reforçament de població a l'Estany de Banyoles. L'estany de Banyoles, i en concret les llacunes de nova creació presenten unes característiques climàtiques i d'hàbitat idònies per la instauració d'un nou nucli poblacional de tortuga d'Estany a Catalunya.

Referències bibliogràfiques

Fèlix, J., Budó, J., Capalleras, X., Mascort, R. 2006. The fossil register of the genera Testudo, Emys and Mauremys of the quaternary in Catalonia. Chelonii vol. 4. Proceedings 2nd International Congress on Chelonian Conservation, 2003. Saly, Senegal.

Fritz, U. 2001. Emys orbicularis (Linnaeus, 1758) – Europäische Sumpfschildkröte, pp. 343– 515. In:FRITZ, U. (ed.) Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas, Band 3/IIIA: Schildkröten I,Aula, Wiebelsheim.

Fritz, U. 2003. Die Europäische Sumpfschildkröte.Laurenti, Bielefeld, 224 pp.
Fritz, U., Guicking, D., Lenk, P., Joger, U.I., Wink, M. 2004. When turtle distribution tells European history:mtDNA haplotypes of Emys orbicularis reflectin Germany former division by the Iron Curtain. Biologia, Bratislava, 59/Suppl. 14: 19—25.

Lenk, P., Fritz, U., Joger, U., Wink, M. 1999. Mitochondrial phylogeography of the European pond turtle, Emys orbicularis (Linnaeus 1758). Molecular Ecology, 8: 1911-1922.

Capítol 1

CRIA i RECRIA DE LA TORTUGA D'ESTANY

Introducció

La Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenaçades de fauna i Flora Silvestres (CITES), que regula el comerç internacional d'espècies criades en captivitat, descriu dos possible metodologies per "criar" tortugues en el marc dels programes de conservació:

- 1-. Mantenir adults en captivitat que es reproduïen en captivitat i la seva progènie es cria per ser utilitzada
- 2-. Capturar les tortugues en estat salvatge (en forma d'ous o cries recent eclosionades) per criar-les en condicions de captiveri i per ser utilitzades a continuació.

La majoria dels programes de conservació de les espècies de rèptils en perill d'extinció es basen en l'augment de la població mitjançant l'alliberament d'exemplars criats en captivitat o la transferència d'exemplars d'una àrea a una altra, anomenades estratègies de "*halfway technology*" (Dodd i Seigel, 1991; Jiménez, 1996; Frazer, 1997; Moll i Moll, 2000; Seigel i Dodd, 2000). Les limitacions d'aquests programes de recuperació de rèptils en perill d'extinció apareixen quan els programes de cria en captivitat no venen acompanyades d'accions que ataquen les veritables causes que han provocat el declivi de la població, com poden ser la depredació dels adults, la contaminació i degradació dels seus hàbitat, etc.

Com a conseqüència de l'estat crític de conservació de les darreres poblacions d'origen natural d'*Emys orbicularis orbicularis*, l'any 1995 es va iniciar l'actual pla de conservació per la tortuga d'estany a les comarques de Girona, des del Centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera. El programa de cria es va iniciar amb la captura dels darrers exemplars salvatges a la zona del Baix Ter (dos mascles i vuit femelles). L'any 2008, s'incorporen nous exemplars salvatges (3 mascles i 7 femelles) procedents de la població natural de la Selva que configuren un segon nucli reproductor amb l'objectiu d'incrementar la producció de cries i assegurar una viabilitat genètica en els reforçaments. Ambdues captures es varen portar a terme amb la conformitat del Departament de Medi Ambient.

A Catalunya existeixen altres programes de conservació de la tortuga d'estany: un primer és el que gestiona l'Estació Biològica del Canal Vell, al Delta de l'Ebre, un segon i més recent el que gestiona el Centre de Recuperació d'Amfibis i Rèptils de

Catalunya i un tercer gestionat per la Fundació Emys. Els dos primers, però, es centren en la conservació de l'altre subespècie de tortuga d'estany que es localitza a Catalunya l'*Emys orbicularis galloitalica*.

Des de fa més de 16 anys que el Centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera porta a terme la cria de la tortuga d'Estany com a mesura de protecció de les poblacions locals en perill d'extinció. En el present capítol es detalla el procés de cria i cria de la tortuga d'estany en les instal·lacions del CRT de l'Albera amb l'objectiu de portar a terme reforçaments poblacionals efectius que assegurin la supervivència dels exemplars alliberats i en concret el reforçament que s'ha portat a terme en la llacuna dels Amaradors.

Material i Mètodes

La cria de la tortuga d'estany

Els dos grups reproductors es mantenen en dos tancats de 20m² que es localitzen en les instal·lacions exteriors del CRT de l'Albera (Figura 2). En cadascun dels tancats hi ha una bassa de 4m³ i una zona adequada perquè les femelles puguin fer els nius. Cada any neixen unes 60 tortugues, que a mesura que es localitzen en la bassa són capturades i trasllades en aquaris de vidre de 60x30x30 cm amb una rampa folrada de gespa artificial. Cada aquari està equipat amb un fluorescent compacte (ExoTerra Reptil Glo 5.0) que proporciona una moderada producció de 10 hores de llum UVB cada dia, necessaris per la síntesi de vitamines i assegurar un correcte metabolisme del calci. Aquest fluorescent també permet que les tortugues s'assequin fora de l'aigua, fet que evita problemes sanitaris relacionats amb l'aparició de fongs a la pell.

La primera setmana de vida, les tortugues s'alimentaran exclusivament de larves de mosquit criades a les instal·lacions exteriors del centre i el nivell de l'aigua als aquaris només serà de 3 cm. Una setmana després, s'augmenta el nivell de l'aigua fins als 6cm i es col·loca un escalfador (HYDOR,100W) que mantindrà l'aigua a una temperatura de l'aigua entre 28 i 30°C. A partir de la segona setmana les larves de mosquit vives es substitueixen per larves de mosquit en format de tablettes congelades (Discus quintet, OCEAN NUTRITION^{TM}).

Figura 2. Exemplar d'un dels dos grups reproductors que es mantenen en les instal·lacions exteriors del Centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera.

L'etapa de la cria finalitza quan les tortugues tenen un mes de vida i se'ls afegeix a la dieta cucs de pesca, molt rics en greixos.

L'aigua es canvia diàriament per evitar problemes de fongs, la neteja dels aquaris s'efectua amb una solució iodada.

La recia de la tortuga d'estany

Entre la cria i l'edat d'alliberament existeix una etapa en la vida de les tortugues de difícil determinació que rep el nom de recia.

Aquesta etapa es diferencia pel canvi de pes i alimentació, pel tipus i proporció de teixits que es desenvolupen i per modificacions del metabolisme. L'etapa de la recia comença en el moment que la tortuga arriba a un pes de 10 grams a partir del qual es troba en condicions de ser sotmeses a una dieta de terminació (pinso Zeigler). La recia comprèn el període que va des de que la tortuga deixa de menjar larva de mosquit fins que assoleix una mida i un pes (8 cm i 50 gr) en les que poden ser alliberades al medi.

Els aquaris es mantenen a la mateixa temperatura que en l'etapa de cria i el nivell de l'aigua s'incrementa fins a 10 cm. L'aigua es canvia cada dos dies per evitar

problemes de fongs, la neteja dels aquaris s'efectua amb una solució iodada i les tortugues es banyen una vegada al mes amb la mateixa solució iodada diluïda (banys de cinc minuts).

Les tortugues que solen néixer el mes de setembre i octubre es mantenen en aquaris fins el mes de maig i a continuació es traslladen a unes basses exteriors per tal de continuar el seu creixement en condicions naturals, coincidint amb la finalització de l'etapa de cria (Figura 3). En aquest moment els exemplars viuran un any en aquestes condicions fins al moment de ser alliberats.

Figura 3. Exemplars d'*Emys orbicularis orbicularis* naixent en una de les incubadores del Centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera.

Resultats i Discussió

Aquest any 2012 han nascut un total de 65 exemplars de tortuga d'estany en les instal·lacions del CRT de l'Albera. Tant la cria i recria en condicions artificials de la majoria de les espècies de quelonis és molt delicada, car, els nounats requereixen de condicions ambientals molt concretes que si no es compleixen es tradueix en una elevada mortalitat. A diferència d'altres espècies, la tortuga d'estany necessita en les primeres setmanes de vida una alimentació basada en preses vives juntament amb un rangs de temperatura d'aigua que oscil·len entre els 27 i 30°C. Per sota o per sobre d'aquestes temperatures o en el cas de no subministrar presa

viva en les primeres setmanes de vida la probabilitat de mort de la tortuga és molt elevada.

L'aparició de fongs és un altre dels factors de mortalitat durant l'etapa de cria i recria. La recria és una etapa important perquè ens permet accelerar el creixement dels exemplars d'*Emys* en condicions artificials. Cal tenir en compte que els diferents òrgans, teixits i regions anatòmiques de les tortugues, no creixen simultàniament a la mateixa velocitat. Cadascun es caracteritza per una velocitat de creixement, que varia segons l'edat, en un ordre definit: 1r Nerviós, 2n Ossi, 3r Muscular i 4rt Gras. A més, els nutrients absorbits durant la digestió, no es distribueixen de manera uniforme sinó que es reparteixen seguint el mateix ordre de prioritats. Si hi ha suficient quantitat d'aliment, totes les parts seran proveïdes adequadament i es desenvoluparà en plenitud la capacitat genètica de la tortuga.

Si es restringeix l'alimentació, deixarà de créixer el teixit gras, mentre que el sistema nerviós, el teixit ossi i el teixit muscular continuaran creixent. Si augmenta la restricció, no només no hi haurà un creixement adipós, sinó que també s'aturarà el creixement muscular.

En un projecte de reforç poblacional és imprescindible una etapa de cria i una altre de recria adequada que ofereixi tortugues de "qualitat", i per tant un augment en l'eficiència i millors resultats durant el reforçament.

Difusió dels resultats

Els resultats d'aquest capítol han estat presentats en el XII Congrés luso-espanyol d'herpetologia i XVI Congrés espanyol d'herpetologia

Vilardell-Bartino, A.; Budó, J.; Capalleras, X.; Feo, C.; Pou, Q. i Campos, M. Mejora de los hábitats y especies de la Red Natura 2000 de Banyotes: el caso del galápagos europeo. Múrcia 3 i 5 d'octubre

Durant els dies, 16, 17 i 28 de novembre es va celebrar la 34 edició de la Fira de Sant Martíà al Parc de la Draga on es varen exposar alguns exemplars adults de tortuga d'estany. (veure <http://www.consorcidelestany.org/index.php?restocking-2012>).

Referències bibliogràfiques

- Dodd, C.K., Seigel, R.**1991. Relocation, repatriation and translocation of amphibians and reptiles: are they conservation strategies that work?. *Herpetologica* 47: 336-350.
- Frazer, N.** 1997. Turtle Conservation and Halfway technology: What is the problem? En *Conservation, restoration and Management of tortoise and turtle*. SUNY. Nueva York, NY, EEUU. pp 422-425.
- IUCN.**1998. Guidelines for Re-introductions. IUCN. Gland, Suïza. 10 pp.
- Jiménez, I.** 1996. Limitaciones de la reintroducción y cría en cautiverio como herramienta de conservación. *Vida Silvestre Neotropical* 5: 89-100.
- Moll, E., Moll, D.** 2000. Conservation of river turtle. En Klemens M (Ed.) *Turtle conservation*. Smithsonian Institution. Washington, DC, EEUU. pp. 126-155
- Seigel, R.A., Dodd, C.K.** 2000. Manipulation of turtle populations of conservation. En KlemensM (Ed.) *Turtle conservation*. Smithsonian Institution. Washington, DC, EEUU. pp. 218-238.

Capítol 2

ALLIBERAMENT ALS AMARADORS

Introducció

En la majoria de tortugues i sobretot en el gènere *emydia* existeix una clara relació entre l'home i l'extinció de poblacions (Garber i Burger, 1995), majoritàriament degut a l'alteració o destrucció dels seus hàbitats (Jackson i Walker, 1997).

Quan una població s'extingeix o es troba en una situació molt propera a l'extinció com és el cas del nucli poblacional de Banyoles, es pot mirar de recuperar-la mitjançant l'alliberament d'exemplars criats en captivitat. Aquesta intervenció es coneix amb el terme de reforçament poblacional i que és una eina valuosa en programes de conservació de fauna en perill d'extinció que pot revertir la tendència negativa de la població en qüestió (Griffith et al., 1989). En els darrers 100 anys s'han portat a terme molts reforços poblacionals, i també d'altres intervencions que impliquen l'alliberament d'exemplars de l'espècie diana com són les introduccions o reintroduccions, però poques han estat exitoses (Keiman, 1989, Griffith et al., 1989, Fischer i Lindenmayer, 2000; Seddon et al., 2005). Per aquest motiu es va crear un grup d'especialistes en reintroducció en la Unió Internacional per la Conservació de la Natura i els Recursos Naturals (IUCN) (RSG; <http://www.iucnsscrg.org/>), l'any 1988. Armstrong i Seddon (2008) han desenvolupat qüestions clau per ajudar a identificar els principals problemes en el marc de la "biologia de reintroducció" que es refereix a la recerca realitzada per millorar els resultats de les reintroduccions i altres translocacions portades a terme amb objectius de conservació.

Encara que després d'un alliberament de tortugues es poden obtenir diferents resultats (p.e. fidelitat a l'espai, adaptació, supervivència o la reproducció), l'èxit d'un reforçament poblacional només s'aconsegueix quan els individus alliberats són capaços d'instaurar una població auto-sostenible (Scott i Carpenter, 1987; Griffith et al., 1989; Dodd i Seigel, 1991; Fischer i Lindenmayer, 2000) o quan la població persisteix (Seddon, 1999).

En el present capítol s'expliquen les actuacions que s'han realitzat en la creació d'un nucli fundador de tortuga d'estany a les llacunes de dels Amaradors. Entre les actuacions realitzades es detalla la selecció de les tortugues, el seu alliberament i radioseguiment amb l'objectiu d'avaluar la supervivència i adaptació dels exemplars alliberats procedents del Centre Reproducció de Tortugues de l'Albera.

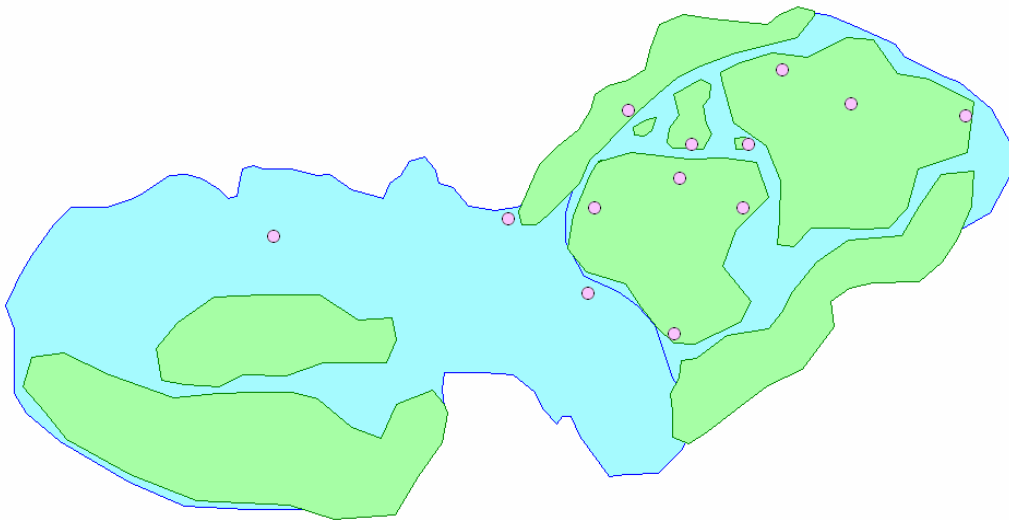

Material i Mètodes

Àrea d'estudi

La zona lacustre de l'estany de Banyoles està formada pel mateix estany, el més gran de Catalunya, i una sèrie d'estanyols i llacunes temporànies. En el període del 2003 al 2007 es va dur a terme l'execució del Projecte LIFE-natura de l'Estany, consistent en la recuperació i ampliació de zones humides al voltant de l'estany a fi d'acollir hàbitats lacustres d'interès europeu. L'àmbit d'actuació es va localitzar principalment a l'estany i els seus voltants i s'hi van crear 5 llacunes temporànies d'inundabilitat variable i poca profunditat que s'alimenten principalment d'aigua d'origen subterrani que els arriba a través de la riera de Can Morgat i el rec Gran de Lió. Aquestes llacunes es localitzen dins L'Espai Natural de l'Estany declarat Espai d'Interès Natural (PEIN) i que presenta un dels ecosistemes hidrogeològics més importants de la regió mediterrània de la Península Ibèrica.

Aquestes llacunes són: la llacuna de l'Artiga, la llacuna de l'Aulina, la llacuna d'en Margarit, la bassa de la Deu de Can Morgat i per últim la llacuna dels Amaradors al nord de l'estany. Aquesta darrera llacuna va ser seleccionada per portar a terme l'alliberament de 25 exemplars de tortuga d'estany l'any 2012 (Figura 4).

Figura 4. La llacuna dels Amaradors presenta una vegetació aquàtica (polígons de color verd) molt interessant com estructures de refugi que són molt utilitzats per les tortugues d'estany. Aquest ús es pot apreciar en la mateixa figura on es mostren les localitzacions d'un dels exemplars radioseguits (pics de color rosa).

Selecció dels individus i alliberament

En el marc del projecte europeu de conservació (Projecte Estany, LIFE08 NAT/E/000078), es varen seleccionar 25 exemplars de tortuga d'estany (*Emys orbicularis*), per al seu alliberament. Tots ells procedien del programa de cria en captivitat que gestiona el CRT de l'Albera.

Una vegada seleccionats es va procedir a implantar un microxip subcutani (AVID, Avid Identification Systems, Inc., Norco, CA, USA) per facilitar la identificació, en el cas de recaptures, amb el lector de microxips model Minitracker III. A continuació es va determinar el sexe, es va mesurar la longitud del plastró i el pes per a cadascun dels exemplars seleccionats.

Tots ells corresponen a un mateix haplotip (IIa), segons l'anàlisi d'ADN mitocondrial de

les mostres de sang extretes de tots els exemplars que conformen els grups reproductors del programa de cria. Les mostres es varen analitzar en el laboratori de l'Institut de Farmàcia i Biotecnologia Molecular de la Universitat de Heidelberg.

L'alliberament de les tortugues es va portar a terme el dia 11 d'abril a la llacuna dels Amaradors (Figura 5). Entre el grup de tortugues alliberades, es varen escollir 11 exemplars a l'atzar, que se'ls va fixar un radioemissor MD1-165-1.5 (Ayama Segutel S.L.), amb una reïna sintètica (Demotec 90, Ankapodol), entre la segona i tercera placa costal. L'emplaçament de l'emissor va ser escollit de manera que tingués el menor efecte en les diferents activitats biològiques que desenvolupen les tortugues en estat de llibertat (supervivència, alimentació, etc.) (Withney *et al.*, 2001). El pes del radioemissor no excedia el 7% del pes de la tortuga (Schubauer, 1981).

Figura 5. El dia de l'alliberament hi varen participar més de 60 nenes i nens de l'escola del Frigolet de Porqueres i de l'escola Mossen Baldiri Reixach de Banyoles.

Radioseguiment

En qualsevol projecte d'alliberament és important portar a terme un seguiment. Sens dubte la millor tècnica per fer-ho és el radioseguiment, que és la que permet resoldre els desavantatges que presenten altres mètodes, fins ara molt utilitzats, com és el de captura-recaptura (informació limitada, baixa resolució temporal i esforç elevat de prospecció).

Per a localitzar les tortugues es va utilitzar un receptor model TinyLoc R1.100 +SCAN. Cadascun dels radioemissors emeten una senyal electromagnètica concreta que el receptor transforma en senyals sonores i gràfiques sobre la pantalla, en funció de la seva intensitat. Analitzant les diferents intensitat rebudes i identificant la més potent, es pot discernir la direcció en la que es troba el transmissor, i per tant, la tortuga que el porta. Funciona en la banda de freqüències 433 MHz, única banda legal de lliure ús a Europa.

El radioseguiment es va iniciar la setmana després de l'alliberament, es realitzava un dia per setmana i va finalitzar el dia 31 d'octubre. Setmanalment s'anotaven les localitzacions reals o aproximades de cada individu, segons es pogués visualitzar o no, que han estat utilitzades per estimar el domini vital i els recorreguts dels exemplars radioseguits.

En el cas de no localitzar algun exemplar es procedia a intensificar el radioseguiment utilitzant una antena direccional Yagi de 5 elements flexibles que permetia potenciar la senyal electromagnètica que es rebia.

Fidelitat a l'espai

Previ a l'estimació del domini vital és important que es realitzi un anàlisi de la fidelitat de l'individu a un espai concret (Hooge *et al.*, 2000). Pot succeir que l'individu presenti un comportament nòmada (Worton, 1987), quan els moviments descriguin una trajectòria a l'atzar i sense mostrar-se cap tendència a visitar zones anteriorment ocupades. En aquest cas difícilment es podrà considerar que la tortuga presenta un domini vital, o bé que aquest estarà format per tota l'extensió de l'hàbitat disponible.

Per tant, cal analitzar prèviament si els moviments descriuen una trajectòria a l'atzar o bé la seva dispersió es limita a una part de l'àrea possible.

Per aquest estudi s'ha aplicat un test de fidelitat a l'espai basat en el test de recorreguts aleatoris obtinguts a partir de la rutina de simulació de Monte Carlo, desenvolupat per Spencer *et al.*, 1990) i incorporat a l'extensió *Animal Movement* per ArcView (Hooge and Eichenlaub, 1997). El model genera un nombre determinat de recorreguts aleatoris basant-se en les distàncies observades però variant a l'atzar l'orientació al proper punt. Per cada recorregut es calcula la distància mitjana al quadrat respecte al centre d'activitat i la linealitat; ambdós valors són mesures de la dispersió de les dades i la direcció del moviment, respectivament. Es contrasten aleshores els valors del recorregut real amb els aleatoris, determinant la fidelitat a un lloc quan la dispersió d'ambdós són significativament diferents.

Estimació del domini vital

Existeixen diverses tècniques analítiques que permeten determinar el domini vital. En totes elles, la precisió de l'estimació del domini vital ve determinada per les característiques del mostreig, especialment per aspectes com el temps entre localitzacions consecutives (Swihart & Slade, 1985), el nombre d'observacions (tamany mostral) (Jennrich & Turner, 1969; Seaman *et al.*, 1999) i la tècnica utilitzada per obtenir les dades ((Seaman & Powell, 1996).

Garton *et al.* (2001) i Seaman *et al.* (1999), a partir de combinacions de distribucions normals bivariades per tal de crear formes regulars i irregulars de domini vital, determinen que la grandària mostral mínima és de 50 observacions en el cas d'utilitzar com a estimador el mètode de Kernel. Existeixen un gran nombre de tècniques per a determinar la grandària del domini vital. Segons la revisió

realitzada per Kernohan *et al.* (2001) d'entre els estimadors del domini vital d'ús més habitual, el que compleix major nombre de supòsits és l'estimador Kernel.

En el present treball s'ha estimat el domini vital dels diferents exemplars utilitzant el mètode Kernel adaptat. En l'actualitat el mètode de Kernel és considerat el mètode més indicat en l'estimació del domini vital. Consisteix en calcular la funció d'ús a partir de les localitzacions independents (coordenades conegudes) d'un individu, com:

$$f(x) = (1/nh^2) \cdot \sum [K(x - X_i)/h]$$

on, $f(x)$ = funció estimada de la probabilitat de densitat
 n = nombre de localitzacions
 h = paràmetre de suavització
 X = contés les coordenades x i y
 x = punt en el que es calcula la funció
 k = funció de kernel

La funció de Kernel és una funció de probabilitat de densitat, com la normal bivariada (Silverman, 1986), de manera que el resultat final és un mapa dividit en cel·les on cadascuna d'aquestes presenta un valor igual a la probabilitat de trobar l'individu durant un interval de temps (durada del seguiment). Jennrich i Turner (1969) defineixen aquesta funció de probabilitat com una distribució d'ús que descriu la proporció de temps que l'individu passa en un espai concret, respecte a la durada total del seguiment (Kenohan *et al.*, 2001).

Altres avantatges d'aquest mètode són la seva robustesa davant l'autocorrelació temporal de les dades, el requeriment d'un nombre baix de localitzacions i permetre definir clarament els nuclis d'activitat dins del domini vital. Aquests nuclis es representaran com les zones amb una probabilitat del 50% (Hooge & Eichenlaub, 1997; Hooge *et al.*, 2000; Kenohan *et al.*, 2001) o la superfície on l'individu passa el 50% del temps des de l'inici al final del seguiment.

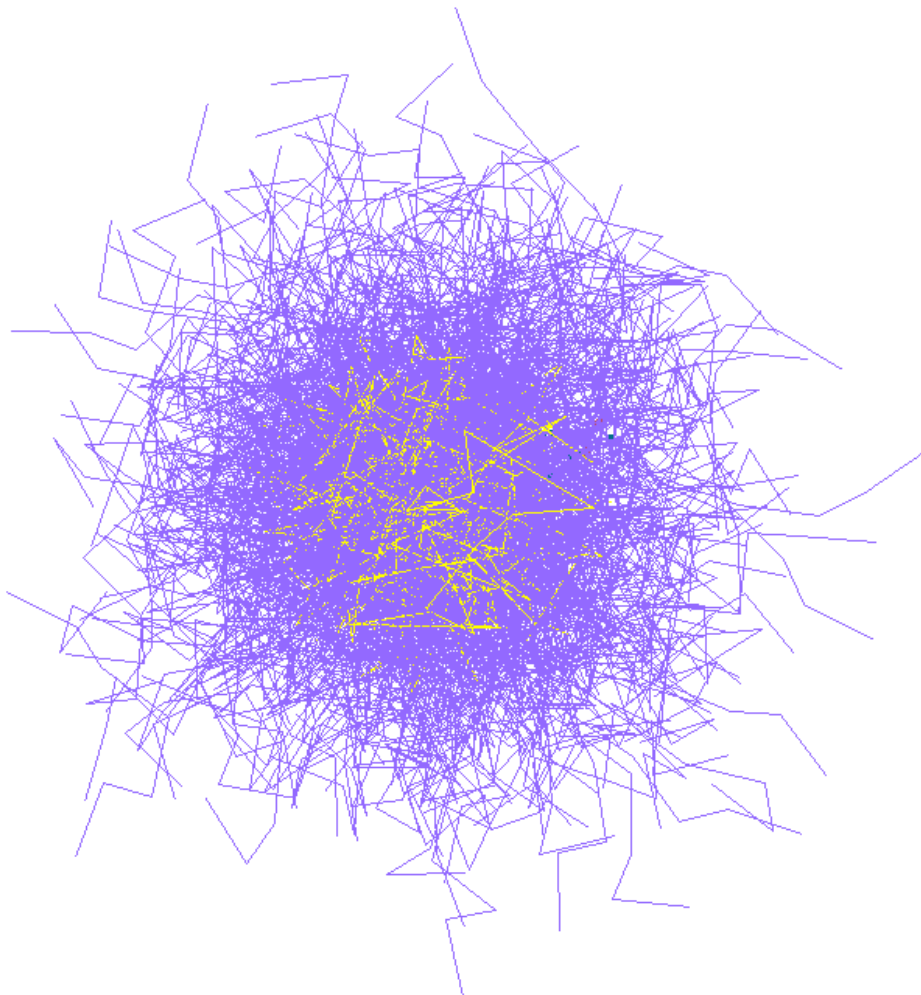
Seguiment mitjançant plataformes d'insolació

Paral·lelament al radioseguiment es varen instal·lar dues plataformes d'insolació en amb l'objectiu de capturar els exemplars alliberats per poder mesurar el seu creixement (longitud del plastró i pes) i conèixer d'aquesta manera la seva condició física i per tant la seva adaptació al nou medi. Les trapes d'insolació es visitaven dues vegades per setmana i en el cas de capturar exemplars d'espècies exòtiques es procedia a retirar-les.

Resultats

Anàlisi de la fidelitat a l'espai

Abans d'estimar el domini vital s'ha analitzat la distribució dels recorreguts per cada individu, per tal de comprovar si són a l'atzar o, en canvi, es limiten a zones determinades mostrant un cert grau de *fidelitat* a una part de les zones d'estudi. La Figura 6 mostra un exemple del resultat gràfic del test de fidelitat a l'espai. En groc es poden observar les diferents rutes creades a partir de les longituds reals entre trams i variant a l'atzar l'orientació. En marró es mostra el recorregut real observat. En aquest exemple es representen les 1000 simulacions (Figura 6).

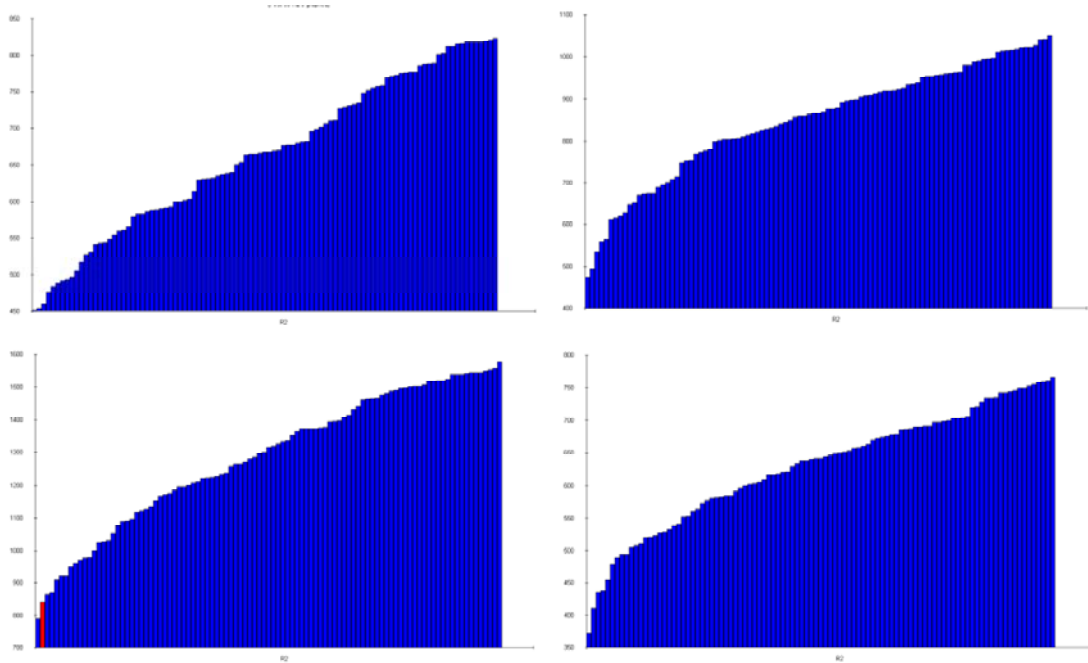

Figura 6. Exemple del resultat gràfic del test de fidelitat a l'espai. En groc es representen els recorreguts observats i en blau les rèpliques basades en les distàncies reals entre localitzacions però variant a l'atzar l'orientació.

Per cada recorregut (real i simulat), s'obté la seva linealitat i la distància mitjana al quadrat respecte el centre d'activitat (r^2). Aquest darrer és el valor representat en

funció del seu rang i es mostra la situació del valor corresponent al recorregut observat respecte els simulats. Per considerar que l'individu presenta una certa fidelitat a una zona de l'àrea d'estudi, els valors de linealitat i dispersió (contrari de la concentració r^2) han de ser significativament inferiors als estimats per moviments a l'atzar (Figura 7).

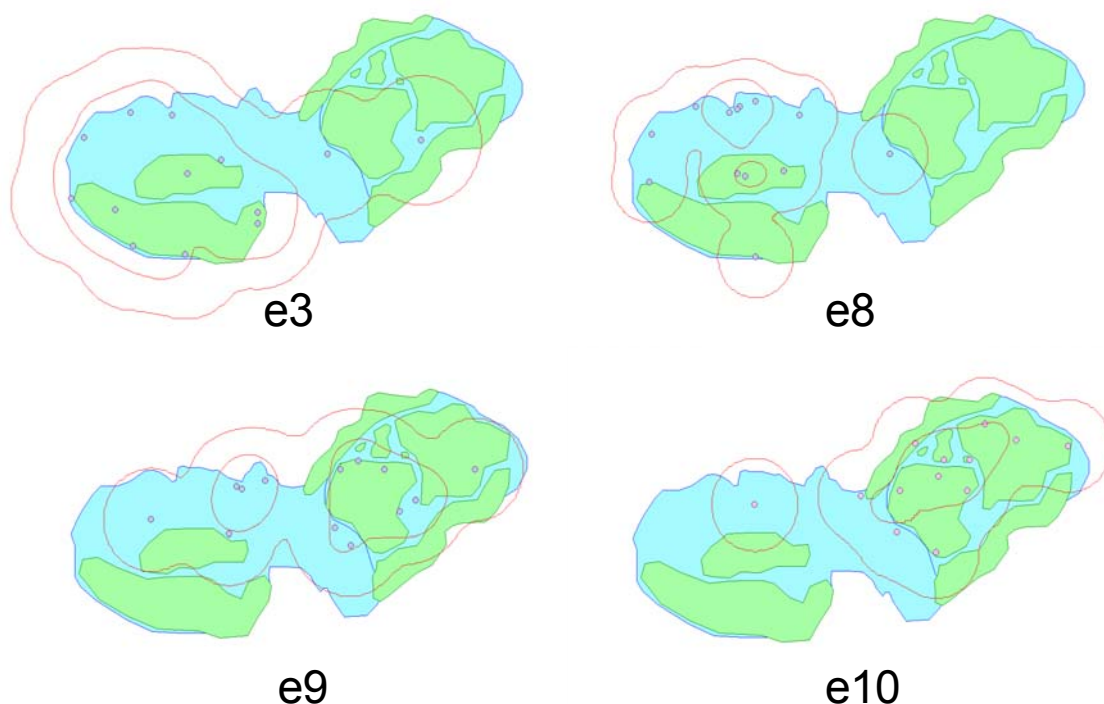
Figura 7. Resultats del test de fidelitat a l'espai a partir del test de Monte Carlo per recorreguts aleatoris dels quatre exemplars que han mostrat fidelitat a l'espai (d'esquerra a dreta i de d'alt a baix: e3, e8, e9 i e11). Es representa la concentració d'angles de cadascuna de les 1000 rèpliques aleatòries (en blau) ordenades segons el seu valor r^2 , destacant (en vermell) el valor d' r^2 corresponent al recorregut real observat; s'indica la significació de la comparació entre el valor real i les rèpliques.

Només els exemplars e3, e8, e9 i e11 restringeixen els seus moviments a determinades zones, mostrant un cert grau de fidelitat. Per tant només es podrà estimar el domini vital d'aquests individus.

Estimació del domini vital

Previ a l'estimació dels dominis vitals s'ha considerat el possible efecte de la presència d'autocorrelació entre les localitzacions. Malgrat l'ús d'un estimador robust com és el Kernel es va decidir eliminar una sèrie de localitzacions per evitar un error en l'estima del domini vital.

La Figura 8 mostra els dominis vitals estimats pels quatre exemplars que mostraven una elevada fidelitat a l'espai i la taula 1 recull la superfície (m²) de les diferents probabilitats (segons el mètode de kernel).

Figura 8 . Domini vital dels exemplars de tortuga mediterrània radioseguits estimat a partir del mètode *Kernel*. Es mostren les superfícies corresponents a les probabilitats 50 i 90%

Taula 1. Superfície de dominis vitals per a cadascun dels exemplars radioseguits que han mostrat fidelitat a l'espai segons el test de Montecarlo. Es presenten el valors estimats amb el mètode de kernel adaptat 90% i 50%.

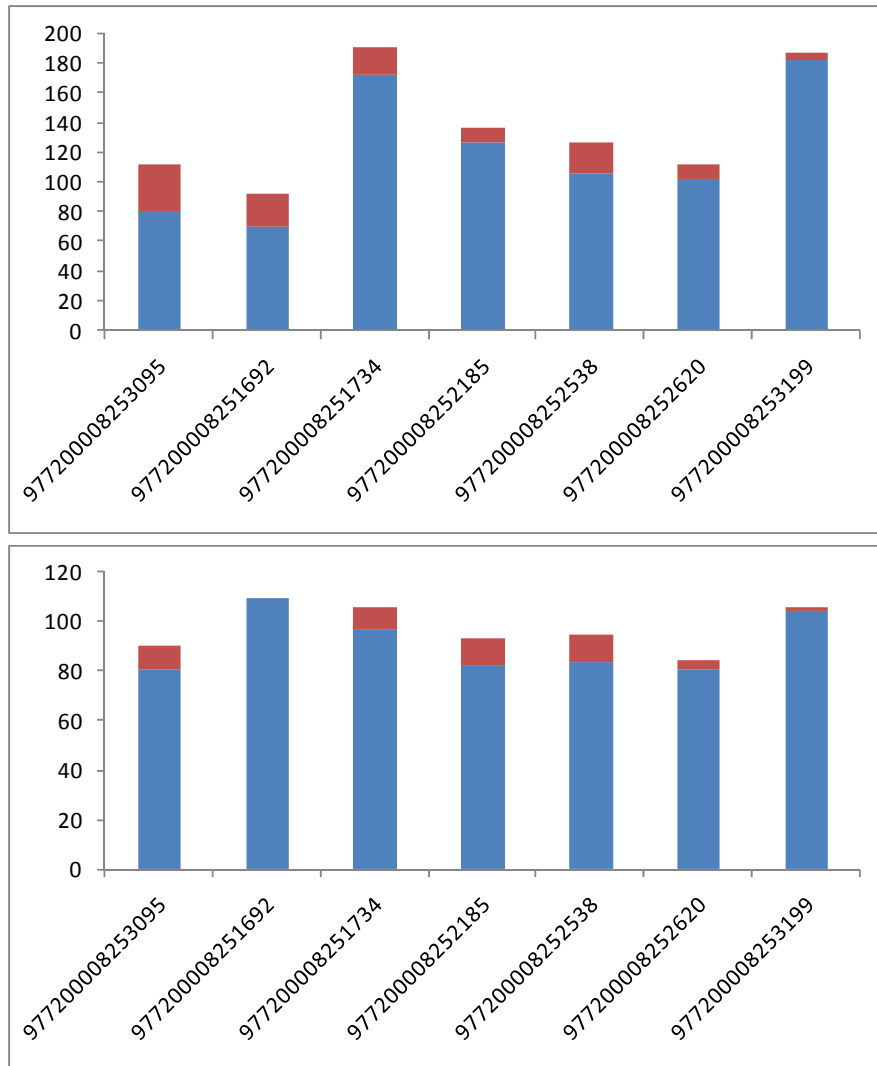
Tortuga	K50	K95
E3	4573,03	11395,13
E8	570,65	5261,28
E9	1880,02	7274,89
E11	1142,57	6110,59

La superfície on es troba l'individu durant el 90% del temps que ha durat el radioseguiment (K90), i les zones amb una probabilitat del 50% de trobar l'individu (k50) queden molt ben delimitades i presenten superfície entre 1,1 o 0.5 ha (kernel 90) i 0.4 i 0.05 ha (kernel 50).

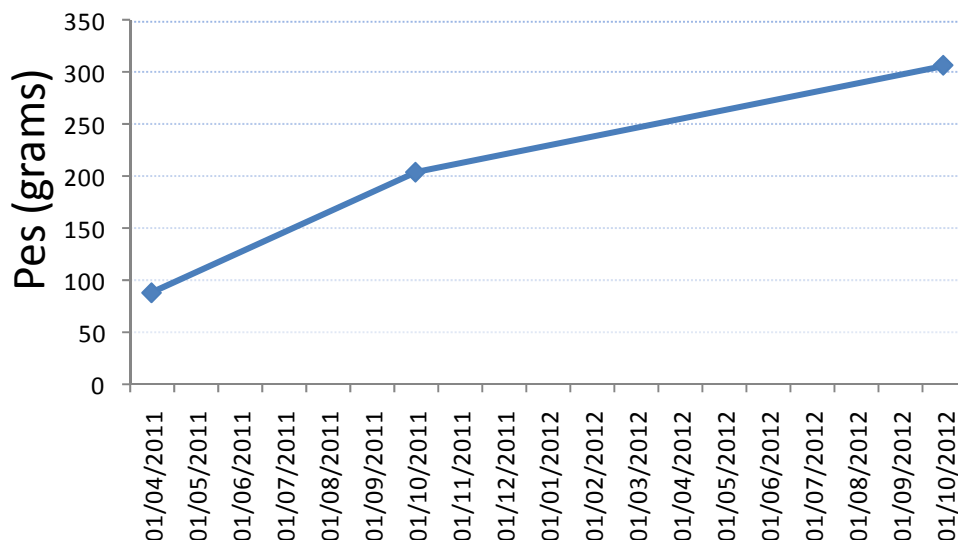
Seguiment mitjançant plataformes d'insolació

Les plataformes d'insolació han permès capturar 22 de les 25 tortugues alliberades, mostrant una vegada més la seva elevada efectivitat. A continuació es mostra l'increment de pes i longitud de plastró de 7 exemplars recapturats al mes de setembre en la llacuna dels Amaradors.

Figura 9. Pes i longitud del plastró mesurat el dia de l'alliberament (blau) i ambdues mesures acumulades a finals del mes de setembre (vermell) de les tortugues amb la següent relació microxip-codi numèric: (1) 977200008253095, (2) 977200008251692, (3, e3) 977200008251734, (4, e8) 977200008252185, (5) 977200008252538, (6, e9) 977200008252620 i (7, e11) 977200008253199.

Les trapes d'insolació també es varen emplaçar a les llacunes de Can Morgat on es va comprovar una any més la bona condició física i l'adaptació dels exemplars alliberats l'any 2011 (Figura 10).

Figura 10. Evolució del pes de la femella 97720000813257 alliberada l'any 2011 a la llacuna de l'Artiga i recapturada mitjançant les trampes d'insolació.

Malauradament, aquest any s'ha localitzat un exemplar mort (977200008252515) per causes que es desconeixen en una de les trampes d'insolació. Així mateix durant el radioseguiment s'ha trobat dos exemplars morts, un d'ells depredat (977200008253372) per visó americana o llúdriga, i l'altre per causes que es desconeixen (977200005251933).

Les trampes d'insolació han permès capturar dos exemplars que no procedien del programa de cria en captivitat del Centre de Reproducció de tortugues de l'Albera. Ambdós exemplars varen ser traslladats a les instal·lacions del CRT de l'Albera on es va procedir a extreure dues mostres de sang mitjançant punció a la vena coccígia dorsal. Les mostres varen ser processades per l'Institut de Farmàcia i Biotecnologia Molecular de la Universitat de Heidelberg seguint el protocol descrit per Sambrook i Russell 2001. Els microsatèl·lits que es varen utilitzar són msEo29, msEo41, GmuD107, msEo21, GmuD16, msEo2, GmuD88, GmuD55 de Pedall et al. 2009 i mitjançant un anàlisi filogenètic es va determinar que ambdós exemplars pertanyien a l'haplotip corresponent al Delta de l'Ebre i llevant de la Península Ibèrica: *Emys orbicularis galloitalica*.

Discussió

El cicle anual de l'*Emys orbicularis* es podria dividir en dues fases: un període d'activitat (d'abril a octubre) i un període de letàrgia (de novembre a març), coincidint amb observacions realitzades en altres poblacions d'arreu d'Europa (Itàlia: Rovero i Chelazzi 1996; Hungria: Farkas 2000; Ucraïna: Kotenko 2000). La majoria dels exemplars de tortuga d'estany hibernen sota l'aigua (observacions personals) i fins que les condicions ambientals no millorin (augment de la temperatura) no s'observaran moviments durant aquesta etapa d'inactivitat. Amb l'arribada de la primavera, probablement a causa de la necessitat d'alimentar-se, es preveu que les tortugues es desplacin a zones poc profundes i amb elevada vegetació. La progressiva dispersió observada en els primers mesos després de l'alliberament es també un patró de comportament habitual en els primers mesos del període d'activitat on les tortugues exploren tots els biòtops aquàtics. Cal destacar l'efecte marge, on la majoria dels exemplars aprofiten la vegetació marginal com a estructures de refugi, a l'hora que els desplaçaments durant els primers mesos s'han limitat al perímetre de la llacuna.

La fidelitat a l'espai observat en quatre dels exemplars radioseguits ha permès estimar la seva superfície de domini vital individual. Els valors estimats dels dominis vitals observats en el present estudi malgrat són més alts que els que es varen estimar en el radioseguiment realitzat durant l'any 2011 en les llacunes de Can Morgat, segueixen sent baixos si els comparem amb d'altres nuclis poblacionals d'arreu d'Europa. Això podria explicar-se per les barreres físiques existents (Bury 1979) o també pel fet de tractar-se d'exemplars subadults. En la majoria d'estudis de radioseguiment s'ha observat que *Emys orbicularis* tendeix a mostrar grans desplaçaments, el que s'associa amb un comportament propi de l'espècie, i d'utilitzar la màxima superfície mullada (S_m) possible. A diferència d'altres espècies aquàtiques, els moviments en terra seca són ràpids i majoritàriament per canviar de llacuna (Naulleau 1991; Lebboroni i Chelazzi 2000). En el cas de les femelles aquests recorreguts poden ser d'alguns centenars de metres per buscar una zona de posta (Servan 1988; Rovero i Chelazzi 1996; Kotenko 2000).

La llacuna dels Amaradors, seleccionada per portar a terme l'alliberament de les tortugues i instaurar així una població fundadora d'*Emys orbicularis orbicularis*, presenta una estructura vegetal rica al llarg de tot el seu perímetre. Aquestes estructures vegetals són utilitzades per cargols, larves d'insectes aquàtics, entre d'altres, que formen part de la dieta de la tortuga. És per això que el manteniment

d'aquestes estructures vegetals és vital al llarg del període d'activitat de la tortuga d'estany, i el seu control que preferiblement s'hauria de portar a terme durant el període de letargia no hauria de posar en perill la supervivència de cap exemplar, ni de provocar la compactació de les zones de nidificació. Per tant, el control de la vegetació només s'hauria de fer seguint metodologies tradicionals sense emprar productes fitosanitaris herbicides ni maquinària pesant. En tot cas, el creixement observat en els exemplars recapturats mitjançant les trampes d'insolació no ha estat satisfactori si els comparem amb els creixements que es varen observar en les llacunes de Can Morgat. Caldria doncs determinar si existeix algun paràmetre físico-químic de l'aigua que afecta negativament a l'espècie, encara que es podria explicar per la presència de perca americana (*Micropterus salmoides*) tant per la competència pels recursos alimentaris com el paper de depredador que pot arribar a tenir. La presència de cranc americà (*Procambarus clarkii*), porc senglar (*Sus scrofa*), llúdriga (*Lutra lutra*) i visó americà (*Mustela vison*) podrien afectar negativament la recuperació de la tortuga d'estany al tractar-se de depredadors potencials. Destacar que durant el període de radioseguiment s'ha localitzat un exemplar depredat (e4) a 6 metres de la llacuna probablement per llúdriga.

Per acabar, assenyalar que la majoria de les espècies de quelonis es caracteritzen per

una gran longevitat, de manera que arriben a la maduresa sexual després de diversos anys i són iteròpares. Qualsevol alteració de l'hàbitat o errada de gestió podria condemnar la població a una futura extinció (Buhlmann et al, 1997; Bodie i Semlitsch 2000) ja que l'efecte no és immediat (Congdon et al, 1993, 1994). És per això que la protecció de l'hàbitat amb una correcta gestió ha de ser fonamentalment prioritari. Per aquest motiu també, l'única manera de portar a terme una avaluació real del projecte de reintroducció és realitzant un seguiment a llarg termini. D'acord amb Dodd i Siegel (1991), el seguiment d'aquest tipus de projectes hauria de ser superior a 20 anys. Per tant, l'avaluació de la viabilitat d'una reintroducció la població és un objectiu molt llunyà, en la majoria dels projectes en els quelonis.

En cas que els animals alliberats mostrin una baixa supervivència, podria associar-se a una mala aclimatació, que l'hàbitat no és adequat, que les causes d'extinció no s'han eradicat del tot en l'àrea d'alliberament o alguna combinació d'aquests factors.

Difusió dels resultats

Els resultats d'aquest capítol han estat presentats en el XII Congrés luso-espanyol d'herpetologia i XVI Congrés espanyol d'herpetologia

Vilardell-Bartino, A.; Budó, J.; Capalleras, X.; Feo, C.; Pou, Q. i Campos, M. Mejora de los hábitats y especies de la Red Natura 2000 de Banyotes: el caso del galápagos europeo. Murcia 3 i 5 d'octubre

Durant els dies, 16, 17 i 28 de novembre es va celebrar la 34 edició de la Fira de Sant Martíria al Parc de la Draga on es varen exposar alguns exemplars adults de tortuga d'estany. (veure <http://www.consorcidelestany.org/index.php?restocking-2012>).

Referències bibliogràfiques

- Armstrong, D.P. i Seddon, P.J.** 2008. Directions in reintroduction biology. *Trends Ecol. Evol.* 23, 20–25.
- Bodie, J. R., Semlitsch, R.** 2000. Spatial and temporal use of floodplain habitats by lentic and lotic species of aquatic turtles. *Oecologia* 122: 138–146.
- Buhlmann, K. A., Mitchell, J. C., Rollins, M. G.** 1997. New approaches for the conservation of bog turtles, *Clemmys muhlenbergii*, in Virginia, pp. 359–363. In: VAN
- ABBEMA, J.** (ed.) Proceedings: Conservation, Restoration, and Management of Tortoises and Turtles – An international Conference, July 1993, New York Turtle and Tortoise Society, New York.
- Burger, J., Garber S.D.** 1995. Risk assessment, life history strategies and turtles: could declines be prevented or predicted?. *Journal of Toxicology and Environmental Health*, 46:483-500.
- Bury, R.B.** 1979. Population ecology of freshwater turtles, pp. 571–602. In: HARLESS, M. & MORLOCK, H. (eds) *Turtles – Perspectives and Research*, John Wiley & Sons, New York and Chichester.
- Congdon, J.D., Dunham, A.E., Van Loben Sels, R. C.** 1993. Delayed sexual maturity and demographics of Blanding's turtles (*Emydoidea blandingii*): implications for conservation and management of long-lived organisms. *Conserv. Biol.* 7:826–833.

- Congdon, J.D., Dunham, A. E. VAN Loben Sels, R. C.** 1994. Demographics of common snapping turtles (*Chelydra serpentina*): implications for conservation and management of long-lived organisms. *Amer. Zool.* 34: 397–408. DALL'ANTONIA, L., LEBBORONI,
- Benvenitu, M. I CHELAZZI, G.** 2001. Data loggers to monitor activity in wild freshwater turtles. *Ethol. Ecol. Evol.* 13: 81–88.
- Dodd, C.K. Jr. i Seigel, R.A.** 1991. Relocation, repatriation, and translocation of amphibians and reptiles: are they conservation strategies that work? *Herpetologica* 47, 336–350.
- Farkas, B.** 2000. The European Pond turtle *Emys orbicularis* (L.) in Hungary, pp. 127-132. In: HÖDL, W. & RÖSSLER, M. (eds) *Die Europäische Sumpfschildkröte*, *Stapfia* 69.
- Fischer, J., Lindenmayer, D.B.** 2000. An assessment of the published results of animals relocations. *Biol. Conserv.* 96, 1–11.
- Griffith, B., Scott, J.M., Carpenter, J.W., Reed, C.** 1989. Translocation as a species conservation tool: status and strategy. *Science* 245, 477–480.
- Jackson, D.R. and R.N. Walker.** 1997. Reproduction in the Suwannee Cooter, *Pseudemys concinna suwanniensis*. *Bulletin of the Florida Museum of Natural History* 41(2):69-167
- Kleiman, D.G.** (1989) Reintroduction of captive mammals for conservation. *Bioscience* 39, 152–161
- Kotenko, T.I.** 2000. The European pond turtle (*Emys orbicularis*) in the steppe zone of the Ukraine, pp. 87–106. In: HÖDL, W. & RÖSSLER, M. (eds) *Die Europäische Sumpfschildkröte*, *Stapfia* 69.
- Lebboroni, M., Chelazzi, G.** 2000. Waterward orientation and homing after experimental displacement in the European pond turtle, *Emys orbicularis*. *Ethol. Ecol. Evol.* 12: 83–88.
- Naulleau, G.** 1991. Adaptations écologiques d'une population de cistudes (*Emys orbicularis* L.) (Reptilia, Chelonii) aux grandes variations de niveau d'eau et à l'assèchement naturel du milieu aquatique fréquenté. *Bull. Soc. Herpétol. Fr.* 58: 11–19.
- Rovero, F. Chelazzi, G.** 1996. Nesting migrations in a population of the European pond turtle *Emys orbicularis* (L) (*Chelonia Emydidae*) from central Italy. *Ethol. Ecol. Evol.* 8: 297–304.

Seguiment de tortuga d'estany als Amaradors (LIFE NAT/E/000078). Informe de 2012.

Seddon, P.J., Soorae, P.S., Launay, F. 2005. Taxonomic bias in reintroduction projects. Anim. Conserv. 8, 51–58.

Servan, J. 1988. La cistude d'Europe, *Emys orbicularis*, dans les étangs de Brenne, France. Mésogée 48: 91–95.

Scott, J.M. i Carpenter, J.W. 1987. Release of captive-reared or translocated endangered birds: what do we need to know? Auk 104, 544–545.

Annex 1. Llistat dels exemplars de tortuga d'estany (*Emys orbicularis orbicularis*) alliberats a la llacuna dels Amaradors.

Marcatge	Data	Observacions	Sexe	TW- pes	NCL mm
977200005251933	10/04/2012	Transmissor E2	F	85	134
977200005702259	10/04/2012	Transmissor E1	F	91,2	160
977200008251095	10/04/2012		F	74	90
977200008251212	10/04/2012	Transmissor E10	M	84,5	104
977200008251692	10/04/2012		F	73	70
977200008251734	10/04/2012	Transmissor E3	F	108,6	172
977200008251866	10/04/2012		F	78,5	82
977200008251935	10/04/2012		F	72,5	76
977200008251974	10/04/2012	Transmissor E6	F	82,5	116
977200008252185	10/04/2012	Transmissor E8	M	96,5	126
977200008252486	10/04/2012	Transmissor E5	F	84	122
977200008252515	10/04/2012		F	73,5	72
977200008252538	10/04/2012		JUV	82	106
977200008252568	10/04/2012		M	81	92
977200008252620	10/04/2012	Transmissor E9	M	83,5	102
977200008252757	10/04/2012		F	78,5	90
977200008252915	10/04/2012	Transmissor E7	M	79,5	100
977200008253095	10/04/2012		M	80	88
977200008253199	10/04/2012	Transmissor E11	M	104	182
977200008253216	10/04/2012		JUV	71,5	72
977200008253244	10/04/2012		F	75,5	68
977200008253372	10/04/2012	Transmissor E4	M?	83	108
977200008253549	10/04/2012		F	78	84
977200008253645	10/04/2012		F	74	76
977200008253959	10/04/2012		F	81,5	84
977200008133595	10/04/2012	Recuperada del 2011	M	93	143,1

Annex 2. Resum de les captures mitjançant les trames d'insolació, tant a la llacuna dels Amaradors com a les llacunes de Can Morgat on també es varen alliberar exemplars de tortuga d'estany l'any 2011.

Marcatge	Data	Lloc	TW-pes	NCL mm
977200008132063	13/04/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	148	95
	11/05/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	162	97
	23/05/2012	Llacuna de Margarit (Bagant sortida)	160	98
	06/06/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	162	100
	13/06/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	158	99
	20/06/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	154	100
	05/07/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	162	101
	20/07/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	166,6	100
	24/08/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	170	103
	13/09/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)		102
	09/10/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	172	102
977200008132230	31/08/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	280	125
977200008132265	28/06/2012	Llacuna de l'Artiga centre-nord	196	109
	05/07/2012	Llacuna de l'Artiga Nord	194	108
	17/08/2012	Llacuna de l'Artiga Nord	204	109
977200008132270	11/05/2012	Llacuna de Margarit (Bagant sortida)	208	105
	31/08/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	240	118
977200008132286	13/09/2012	Llacuna de l'Artiga centre-nord		103
977200008132362	05/07/2012	Llacuna de l'Artiga centre-nord	220	110
977200008132576	12/07/2012	Llacuna de l'Artiga Nord	262	120
	09/08/2012	Llacuna de l'Artiga centre-nord	274	123
	24/08/2012	Llacuna de l'Artiga centre-nord	286	123
	13/09/2012	Llacuna de l'Artiga Sud		125
	19/09/2012	Llacuna de l'Artiga Sud	294	125
	26/10/2012	Llacuna de l'Artiga centre-nord	306	125
977200008132675	31/05/2012	Llacuna Artiga (davant bagant)	196	107
977200008132710	17/10/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	228	111
977200008132864	28/06/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	174	101
	24/08/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	212	113
	31/08/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	204	110
	31/08/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	200	113
977200008133006	16/05/2012	Llacuna de Margarit (Bagant sortida)	140	96

Marcatge	Data	Lloc	TW- pes	NCL mm
977200008133204	12/04/2012	Llacuna de Margarit (Bagant sortida)	162	93
977200008133247	02/08/2012	Llacuna de l'Artiga centre-nord	130	90
	09/08/2012	Llacuna de l'Artiga centre-nord	132	90
	17/08/2012	Llacuna de l'Artiga Nord	124	88
977200008133391	04/10/2012	Llacuna de l'Artiga Sud	210	111
977200008133595	09/08/2012	Llacuna de Margarit	186	105
977200008133772	06/06/2012	Llacuna Artiga (esquerra bagant)	162	99
	13/09/2012	Llacuna de l'Artiga centre-nord		107
977200008134004	09/08/2012	Llacuna de l'Artiga centre-nord	182	106
	13/09/2012	Llacuna de l'Artiga Sud		108
977200008134005	31/08/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	206	113
977200008134076	09/08/2012	Llacuna de l'Artiga centre-nord	166	105
977200008232357	24/10/2012	Llacuna de l'Artiga Sud	238	111
977200008251185	24/10/2012	Llacuna dels Amaradors centre	128	95
977200008251692	12/07/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	94	83
	27/07/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	95	85
	09/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	94	85
	17/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	94	84
	24/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	92	75
977200008251734	31/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	176	98
	24/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	194	104
	31/08/2012	Llacuna dels Amaradors centre	190	105
977200008251866	09/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	108	86
977200008251933	16/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	140	90
	31/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	140	91
	06/06/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	130	89
	19/07/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	129,8	97
	17/08/2012	Llacuna dels Amaradors centre	134	92
	06/09/2012	Llacuna dels Amaradors centre	136	93
	09/10/2012	Llacuna dels Amaradors centre	140	92
977200008251935	02/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	84	81
977200008252185	16/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	130	90
977200008252486	06/06/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	146	91
	17/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	154	92
977200008252515	02/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	70,6	75

Marcatge	Data	Lloc	TW- pes	NCL mm
	16/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	70	873
977200008252538	05/07/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	126	89
	12/07/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	124	91
	09/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	128	90
	31/08/2012	Llacuna dels Amaradors centre	126	94
977200008252568	16/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	92	82
	31/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	92	84
977200008252603	24/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	110	85
977200008252620	16/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	112	85
	06/06/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	110	84
	28/06/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	110	85
	16/07/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	112	
	27/07/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	111,9	84
	17/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	108	86
977200008252757	31/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	92	80
977200008252915	12/07/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	116	84
	27/07/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	114,7	82
	09/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	112	85
977200008253095	02/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	90,6	80
	16/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	98	82
	23/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	96	83
	31/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	94	82
	17/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	110	87
	24/08/2012	Llacuna dels Amaradors centre	110	87
	31/08/2012	Llacuna dels Amaradors centre	112	90
977200008253199	16/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	180	103
	06/06/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	186	103
	27/07/2012	Llacuna Margarit (Davant aguait, pal)	187,9	102
	09/08/2012	Llacuna dels Amaradors centre	186	105
977200008253216	09/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	92	80
	31/08/2012	Llacuna dels Amaradors centre	92	83
	19/09/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	94	82
	09/10/2012	Llacuna dels Amaradors centre	96	81
977200008253244	09/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	80	80
	31/08/2012	Llacuna dels Amaradors centre	86	81

Marcatge	Data	Lloc	TW- pes	NCL mm
977200008253549	02/05/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	82,4	77
977200008253645	12/07/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	102	85
	16/07/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	103	
	19/07/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	102,7	85
	27/07/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	100,1	85
	17/08/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)	102	86
977200008253959	05/07/2012	Llacuna dels Amaradors centre	102	85
	31/08/2012	Llacuna dels Amaradors centre	116	89
	13/09/2012	Llacuna Amaradors (bagant sortida)		87
	09/10/2012	Llacuna dels Amaradors centre	122	88
No marcada	06/06/2012	Llacuna Artiga (esquerra bagant)	288	123
No marcada	20/07/2012	Llacuna de l'Artiga centre-nord	64	70

Annex 3. Estat de les tortugues d'estany alliberades l'any 2011 i 2012.

Núm. tortuga	Marcatge xip	Data alliberament	Lloc alliberament	Última localització	Data última observació	Estat	Nº recuperacions
1	977200008132063	11/04/2011	Artiga	Margarit	09/10/2012	Viu	12
2	977200008132105	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	11/04/2011	Desconeguda	0
3	977200008132151	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	11/04/2011	Desconeguda	0
4	977200008132190	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	02/09/2012	Morta	1
5	977200008132211	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	11/04/2011	Desconeguda	0
6	977200008132265	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	17/08/2012	Viu	3
7	977200008132286	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	13/09/2012	Viu	1
8	977200008132328	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	11/04/2011	Desconeguda	0
9	977200008132357	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	24/10/2012	Viu	1
10	977200008132362	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	05/07/2012	Viu	1
11	977200008132404	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	11/04/2011	Desconeguda	0
12	977200008132576	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	13/09/2012	Viu	5
13	977200008132633	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	11/04/2011	Desconeguda	0
14	977200008132674	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	11/04/2011	Desconeguda	0
15	977200008132675	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	31/05/2012	Viu	2
16	977200008133204	11/04/2011	Artiga	Margarit	31/08/2012	Viu	3
17	977200008133247	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	17/08/2012	Viu	4
18	977200008133391	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	04/10/2012	Viu	1
19	977200008133549	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	11/04/2011	Desconeguda	0
20	977200008133718	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	11/04/2011	Desconeguda	0
21	977200008133797	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	25/07/2011	Viu	1
22	977200008134004	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	13/09/2012	Viu	2
23	977200008134066	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	11/04/2011	Desconeguda	0
24	977200008134076	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	09/08/2012	Viu	1
25	977200008134090	11/04/2011	Artiga	L'Artiga	11/04/2011	Desconeguda	0
26	977200008132230	11/04/2011	Margarit	Margarit	31/08/2012	Viu	2
27	977200008132270	11/04/2011	Margarit	Margarit	31/08/2012	Viu	5
28	977200008132351	11/04/2011	Margarit	Margarit	11/04/2011	Desconeguda	0
29	977200008132475	11/04/2011	Margarit	Margarit	11/04/2011	Desconeguda	0
30	977200008132710	11/04/2011	Margarit	Margarit	17/10/2012	Viu	2
31	977200008132721	11/04/2011	Margarit	Margarit	11/04/2011	Desconeguda	0
32	977200008132864	11/04/2011	Margarit	Margarit	31/08/2012	Viu	3
33	977200008132994	11/04/2011	Margarit	Margarit	13/07/2011	Viu	1
34	977200008133006	11/04/2011	Margarit	Margarit	16/05/2012	Viu	4

Seguiment de tortuga d'estany als Amaradors (LIFE NAT/E/000078). Informe de 2012.

Núm. tortuga	Marcatge xip	Data alliberament	Lloc alliberament	Última localització	Data última observació	Estat	Nº recuperacions
35	977200008133024	11/04/2011	Margarit	Margarit	15/09/2011	Morta	2
36	977200008133071	11/04/2011	Margarit	Margarit	11/04/2011	Desconeguda	0
37	977200008133286	11/04/2011	Margarit	Margarit	11/04/2011	Desconeguda	0
38	977200008133294	11/04/2011	Margarit	Margarit	16/09/2011	Viu	2
39	977200008133304	11/04/2011	Margarit	Margarit	11/04/2011	Desconeguda	0
40	977200008133405	11/04/2011	Margarit	Margarit	11/04/2011	Desconeguda	0
41	977200008133443	11/04/2011	Margarit	Margarit	11/04/2011	Desconeguda	0
42	977200008133568	11/04/2011	Margarit	Margarit	11/04/2011	Desconeguda	0
43	977200008133638	11/04/2011	Margarit	Margarit	17/10/2011	Viu	8
44	977200008133772	11/04/2011	Margarit	L'Artiga	13/09/2012	Viu	3
45	977200008133834	11/04/2011	Margarit	Margarit	10/10/2011	Viu	8
46	977200008133903	11/04/2011	Margarit	Margarit	11/04/2011	Desconeguda	0
47	977200008133974	11/04/2011	Margarit	Margarit	16/09/2011	Viu	1
48	977200008133983	11/04/2011	Margarit	Margarit	25/07/2011	Viu	1
49	977200008134005	11/04/2011	Margarit	Margarit	31/08/2012	Viu	2
50	977200008134072	11/04/2011	Margarit	Margarit	08/09/2011	Viu	1
51	977200008133595	10/04/2012	Margarit	Margarit	09/08/2012	Viu	1
52	977200005251933	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	10/04/2012	Morta	0
53	977200005702259	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	10/04/2012	Desconeguda	0
54	977200008251095	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	10/04/2012	Desconeguda	0
55	977200008251212	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	10/04/2012	Desconeguda	0
56	977200008251692	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	24/08/2012	Viu	5
57	977200008251734	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	31/08/2012	Viu	3
58	977200008251866	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	31/05/2012	Viu	3
59	977200008251935	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	02/08/2012	Viu	1
60	977200008251974	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	10/04/2012	Desconeguda	0
61	977200008252185	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	24/10/2012	Viu	7
62	977200008252486	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	17/08/2012	Viu	2
63	977200008252515	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	16/05/2012	Morta	2
64	977200008252538	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	31/08/2012	Viu	4
65	977200008252568	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	24/08/2012	Viu	3
66	977200008252620	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	17/08/2012	Viu	6
67	977200008252757	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	31/05/2012	Viu	1
68	977200008252915	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	09/08/2012	Viu	3
69	977200008253095	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	31/08/2012	Viu	7

Seguiment de tortuga d'estany als Amaradors (LIFE NAT/E/000078). Informe de 2012.

Núm. tortuga	Marcatge xip	Data alliberament	Lloc alliberament	Última localització	Data última observació	Estat	Nº recuperacions
70	977200008253199	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	09/08/2012	Viu	4
71	977200008253216	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	09/10/2012	Viu	4
72	977200008253244	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	31/08/2012	Viu	2
73	977200008253372	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	15/07/2012	Morta	1
74	977200008253549	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	02/05/2012	Viu	1
75	977200008253645	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	17/08/2012	Viu	5
76	977200008253959	10/04/2012	Els Amaradors	Amaradors	09/10/2012	Viu	4